

Atıf - Citation: Öztürk, Ş. 2024, "Bitlis Şerefiye Medresesi'nin Onarım ve Kullanımı Üzerine Bir İnceleme", *Amisos*, 9/ Prof. Dr. Ergin AYAN'a Armağan Özel Sayısı , ss. 41-66, DOI:10.48122/amisos.1473944

AMİSOS / AMISOS

Cilt/ Volume 9, Sayı/ Issue Özel Sayı (Temmuz/ July 2024), ss./ pp. 41-66
ISSN: 2587-2222 / e-ISSN: 2587-2230
DOI: 10.48122/amisos.1473944



Özgün Makale / Original Article

Geliş Tarihi/ Received: 26. 04. 2024
Kabul Tarihi/ Accepted: 12. 07. 2024

BİTLİS ŞEREFİYE MEDRESESİ'NİN ONARIM VE KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME

AN INVESTIGATION ON THE RESTORATION AND REUSE OF BİTLİS ŞEREFİYE MADRASA

Şahabettin ÖZTÜRK*

Öz

Bitlis merkez Muştakbaba Mahallesi çarşı meydanındaki Bitlis Deresi ile Kömüs Çayı'nın birleştiği yerde kurulan Şerefiye Külliyesi, cami, medrese, türbe, taş köprü ve hamam yapılarından oluşmaktadır. Külliye'nin çekirdeğinde yer alan caminin kuzeyinde türbe, batısında avlu, minare, hazire ve imaret, doğusunda medrese, dükkânlar, arasta, iki adet taş köprü ve külliye'den ayrı doğuda ise hamam yer almaktadır. Oldukça büyük bir alanda zemine kurulu külliye Kömüs Çay ile tarihi Bitlis Kalesi'nin etekleri arasında bulunur. Şerefiye Külliyesi'ne ait kitabe ve vakfiyesine göre yapı H. 935-M.1527 yılında IV. Şeref Han tarafından inşa edilmiştir. Caminin güneyinde yer alan medrese, kuzey-güney istikametinde dikdörtgen planlı olarak düzenlenmiştir. Medrese ile cami arasında oldukça dar sadece yaya ulaşımını sağlayan yol bulunur. Medresenin doğu ile batı yönleri arasında yaklaşık 4.00 m'lik kot farkı vardır. Mevcut kot farkından dolayı beş adet benzer mimari özellik ve ölçülerde dükkânlar medresenin doğu cephesinin alt bölümüne yerleştirilmiştir. Medresenin güneyi ise bitişik nizamda arasta bölümü yer alır. Medrese tek katlı ortası açık avlu şeklinde planlanmıştır. Medreseyi oluşturan tamamlayıcı mekânlar simetrik olarak bu avlunun etrafında düzenli bir şekilde sıralanmıştır. Medreseye kuzey cephesinin ortasındaki çift kanatlı ahşap kapı yardımıyla üzeri beşik tonoz ile örtülü eyvandan girilir. Şerefiye Külliyesi'nin önemli bir bölümü olan medrese, 2018 yılına kadar ağır iş makinalarının çalıştığı ahşap doğrama atölyesi olarak kullanılmıştır. Medrese mülkiyeti Şemseddin Veli Evladı Şerefiye Camii ve Medresesi Vakfı'na aittir. Yapı proje ve onarım çalışmaları Şerefiye Vakfı ve Bitlis Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından 2019-21 yılları arasında tamamlanmıştır. Günümüzde medrese, Bitlis

* Sorumlu Yazar/Responsible Author: Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü Restorasyon Anabilim Dalı Başkanlığı Zeve Kampüsü, Van/Türkiye. E-posta: sahozturk13@gmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6979-3342>

Valiliği, Bitlis Vakıflar Bölge Müdürlüğü ve Şerefiye Vakfı'nın ortak görüşü doğrultusunda geleneksel Bitlis mutfağına hizmet etmek üzere kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dini Mimari, Şerefiye Külliyesi, Taşınmaz Kültür Varlığı, Yeniden Kullanım, Koruma.

Abstract

The Şerefiye Complex was built at the bazaar square in the Muştakbaba Neighborhood in the center of Bitlis, where Bitlis Stream and K m s Creek meet. The complex consists of a mosque, a madrasah, a tomb, a stone bridge and a bathhouse. A tomb is located to the north, a courtyard, a minaret, a cemetery and an almshouse to the West and a madrasah, shops, an arasta (Ottoman bazaar) and two stone bridges to the east of the mosque, which is located in the center of the complex. A separate bathhouse is located to the east of the complex. The complex, which is built on the ground in quite a large area, is located between K m s Creek and the foothills of the historic Bitlis Castle. According to the epitaph and foundation inscription belonging to the complex, the structure was built by Şeref Han IV in 1527. The madrasah, located to the south of the mosque, is arranged in a rectangular plan in the north-south direction. A narrow pedestrian path between the madrasah and the mosque allows access only to pedestrians. There is an elevation difference of approximately 4.00 m between the east and west sides of the madrasah. Due to this difference, five shops with similar architectural features and dimensions are located on the lower east facade of the madrasah. The south side of the madrasa includes the arasta (Ottoman Bazaar) section with an adjacent layout. The madrasah was planned as a single-storey and open courtyard. The complementary spaces that form the madrasah are arranged symmetrically around this courtyard. The madrasah is entered through the double-winged wooden door located in the middle of the north facade, leading to an iwan covered with a barrel vault. The madrasah, which is an integral part of the Şerefiye Complex, was used as a workshop for heavy machinery until 2018. The ownership of the madrasah belongs to the Şemseddin Veli Evladı Şerefiye (Şeref Han) Mosque and Madrasah Foundation. The project and restoration works have been completed between 2019 and 2021 by the Şerefiye Foundation and the Bitlis Foundations Regional Directorate. The madrasah currently serves as a representative of the traditional Bitlis cuisine, in accordance with the shared view of the Bitlis Governorship, Bitlis Foundations Regional Directorate, and the Şerefiye Foundation.

Keywords: Religious Architecture, Şerefiye Complex, Immovable Cultural Property, Reuse, Conservation.

Giriş

Anadolu, eski çağlardan günümüze kadar birçok uygarlıklara ait her türden mimari eserlerle dolu adeta açık hava müzesi gibidir. Farklı coğrafi koşulları, iklim ve kültür yapısıyla yoğrulup Anadolu mimarisini oluşturan dini, askeri ve sivil mimari yapılar oldukça çeşitli ve zengindir. Cami, medrese, imaret, darüşşifa, kervansaray vb. kültür ve medeniyet yapıları halka hizmet vermiştir.

Kültür ve mimari yapılarla donatılan zengin Anadolu'nun kadim kentlerinden biri de Bitlis'tir. Doğu ile Güneydoğu Anadolu bölgeleri arasında tek geçit ve konaklama yeri olarak tarihi öneme sahip olan Bitlis, her türden mimarisi ile kent içerisinde homojen olmayan bir şekilde gelişim göstermiştir. Bitlis kent merkezindeki yerleşimi dağınık, coğrafi olarak oldukça engebeli bir konumdadır. Kentin mimari dokusunu oluşturan çok sayıda geleneksel konut, çeşme, köprü, dini ve askeri yapılar ise adeta kıymetli hazinenin birer değerli parçalarıdır. Kısacası kentin mimari dokusu arazinin topoğrafik yapısına göre şekillenmiştir. Kentin caddelere bağlantıyı sağlayan dar ve dolambaçlı sokaklar, bazen taraçalar halinde ve merdivenler şeklinde yapılar arasını dolaşmaktadır. Yüzyıllarca oluşan geleneksel yerel, dini, sivil ve askeri mirari yapılar Bitlis kent içerisindeki dağılımı XX. yüzyılın başlarına kadar sürekliliğini koruyarak devam etmiştir.

XX. yüzyılı başlarında tüm dünyada baş gösteren sosyal, kültürel, idari, siyasi gelişmelerin olumsuz etkilendiği Anadolu kentlerinin başında kadim Bitlis kenti gelmektedir. Cumhuriyetin kurulması ile Osmanlı kurumsal yapıların başında yer alan eğitim kurumları işlevini yitirerek kullanım dışında kalmıştır. Bu amaçla medreseler özgün kullanım işlevinin dışında oldukça kötü ve yapıyı hem mimari ve hemda statik olarak ciddi yapısal sorunların oluşmasına sebep olmuştur.

Osmanlı döneminde bölgede birçok yerleşim alanında inşa edilen medreselerin eğitim ve kültür üzerinde önemli etkisi olduğu bir gerçektir. Bu eğitim kurumlarının sayısı ve mimari formu ve fonksiyonel özellikleri hakkında yeterli veri olmamasına karşın çeşitli yazılı kaynak ve belgelerde çok sayıda medreselerin farklı dönemlerde inşa edildiği bilinmektedir.

Araştırma konusu olan Şerefiye Medresesi, Şerefiye Külliyesi'nin önemli bir bölümüdür. Yaklaşık bir asırlık dönemde farklı daha çok amaç dışı kullanımı nedeniyle medresenin iç mekân ve dış yapısında özgün yapıya aykırı muhdes eklemeler yapılarak bazı yapısal değişikliklere uğramıştır. Onarımı yapılan Şerefiye Medresesi'nin günümüzde kullanımını, Bitlis kent kültür-turizimine katkısı ve gelecek kuşaklara aktarımının önem ve amacı değerlendirilmektedir.

Eğitim kurumu olarak faaliyet yapan İslam dini mimari içerisinde önemli bir yere sahip olan medreseler, dini eğitimin yanı sıra güzel sanatlar, fen, sosyal ve sağlık bilimlerinde de eğitim veren kurumlardır. Osmanlı klasik döneminde (1501-1703) medrese mimarisi genel olarak sosyal, ekonomik, konum ve kültürel yapının koşullarına bağlı kalarak değişik mimari plan tipinde düzenlenme yapılmıştır. Selçuklu ve beylikler döneminin bilgi ve birikimi üzerinde gelişen Osmanlı medreseleri, genel olarak dikdörtgen ya da kare bir avlu etrafındaki sıralanan mekânlar, revak ve dershaneden oluşmaktadır.¹

Osmanlı döneminde külliye bir parçası ya da bağımsız olarak inşa edilen medreseler, XVII. ve XVIII. yüzyıllarda değişen külliye anlayışı içerisinde tasarlanmıştır. XVII. yüzyılda ortaya çıkan küçük külliyeler ya da medrese merkezli külliyeler olarak isimlendirilen plan şeması, XVIII. yüzyılda da benimsenerek uygulanmıştır. Ayrıca bu dönemde caminin merkez alındığı geometrik düzen uygulamalı külliye anlayışı değişime uğrayarak devam etmişti. Klasik dönemden farklı olarak yapıların yerleştirilmesinde uygulanan geometrik düzen ve dik açılarının bozulduğu, serbest düzende arazinin topoğrafyasına uygun değişik fonksiyonlu yapıların oluşturduğu şemalar benimsenmiştir.²

Osmanlı mimarisinde Anadolu medreseleri, bir külliye tamamlayıcı ya da bağımsız ayırık bir nizamda açık avlu formunda tek ve iki katlı olarak inşa edilmiştir. Osmanlı medrese planları Anadolu bölgesel iklim, yapısal vb. mimari yapılanmalara bağlı olarak birçok bilim insanı ve araştırmacı tarafından farklı şekilde incelenerek mimari olarak farklı plan özelliğinde sınıflandırılmıştır. Bunlar;

1. "U" Planlı Medreseler
2. "L" Planlı Medreseler
3. Dikdörtgen Planlı Medreseler
4. Kare Planlı Medreseler
5. Tek Sıra Planlı Medreseler
6. Karşılıklı İki Sıra Planlı Medreseler

¹ Sözen 1975, 226.

² Reyhanlı 1976, 170-171.

7. Tek Katlı Karşılıklı Planlı Medreseler

8. İki Katlı Karşılıklı Planlı Medreseler

9. Belirli Bir Plana Girmeyen Diğer Medreseler olarak sınıflandırılmaktadır.

XVII. ve XVIII. yüzyılda tek sıra hücrelerden oluşan medrese planları Anadolu'nun değişik coğrafyalarında uygulanmıştır.³

1. Bitlis Medreseleri

Kadim kent olan Bitlis şehir merkezinde Osmanlı döneminde farklı tarihlerde inşa edilen çok sayıdaki medreselerin bir kısmı günümüzde mevcut değildir. Tarihi belgelerde tespiti yapılan Bitlis merkezinde yer alan toplam medrese sayısı 14 adettir.

Bunlar;

1.1. Şekeriye (Şükriye) Medresesi; Günümüzde mevcut olmayan medresenin yapısal ve mimari özellikleri hakkında herhangi bir bilgiye sahip değiliz. Medrese, Şeref Han Bitlis-i H. 999-M. 1590-91 inşa edilmiştir.⁴ Medrese, XV. yüzyılın ikinci yarısında Bitlis doğumlu ve Bitlis hakimi Şeref Han'ın hizmetinde bulunarak bir süre Bitlis'te emirlik görevini yapan Şükri Bitlis-i adına yapılmış olduğu kaynaklarda ifade edilmektedir.⁵

1.2. Nuhiye Medresesi; Bitlis şehir merkezinde Hesan (Kurubulak) Mahallesi'nde yer alan medrese, H. 1112-M. 1700 yılında inşa edilmiştir.⁶ Medresenin banisi ve hamisi bilinmemektedir. Medrese günümüzde mevcut olmadığı için mimari özellikleri hakkında bir bilgiye sahip değiliz.

1.3. Hacı Begiye Medresesi; Bitlis şehir merkezinde yer alan medrese, Şeref Han beylerinden Hacı Mehmet tarafından H. 848-M. 1544 yılında inşa edilmiştir.⁷ Külliye'nin bir parçası olan medrese dikdörtgen planlı ve oldukça küçük planlanmıştır. Medrese günümüzde mevcut değildir.

1.4. İdrisiye Medresesi; Bitlis şehir merkezi Zeydan Mahallesi Kureyşi Sokak'ta yer almaktadır. Şeref Han beylerinden Hacı Mehmet tarafından H. 999- M. 1591 yılında inşa edilmiştir.⁸ Medrese günümüzde mevcut olmadığı için mimari özellikleri hakkında bir bilgiye sahip değiliz.

1.5. Kadiriye Medresesi; Bitlis şehir merkezi Kadiri Camii yanında inşa edilen medrese, günümüzde mevcut olmadığı için mimari özellikleri hakkında herhangi bir bilgiye sahip değiliz.⁹ Medresenin banisi ve hamisi bilinmemektedir.

1.6. Ahlakiye Medresesi; Bitlis şehir merkez Gökmeşdan Mahallesi'ndeki Gökmeşdan Camii'nin zemin katı medrese olarak kullanılmaktadır. Cami ve medrese inşa tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Medrese üzerindeki onarım kitabesinde cami ve medresenin 1801 yılında onarıldığı belirtilmiştir.¹⁰ Medresenin banisi ve hamisi bilinmemektedir. Medrese günümüzde mevcut olmadığı için mimari özellikleri hakkında bir bilgiye sahip değiliz.

³ Köşklü 1999, 345.

⁴ Han 1971, 383.

⁵ Tekin 2021, 170; Serdar 2000, 209; 2013, 383.

⁶ Sedar 2000, 208; Uluçam 2002, 101.

⁷ Sedar 2000, 209; Uluçam 2002, 101.

⁸ Sedar 2000, 209; Tekin 2020, 40-49.

⁹ Sedar 2000, 209.

¹⁰ Sedar 2000, 209.

1.7. Gazi Bey Medresesi; Bitlis şehir merkezi Gazi Mahallesi tarihi Gaz Taş Köprüsü'nün yanında Gazi Camii'nin zemin katı medrese olarak kullanılmaktadır. Banisi ve hamisi belli olmayan yapı 1836 yılında inşa edilmiştir.¹¹ Medrese günümüzde mevcut olmadığı için mimari özellikleri hakkında bir bilgiye sahip değiliz.

1.8. Haliliye Medresesi; Bitlis şehir merkezi Van Yolu üzerinde yer aldığı 1980 yılında tamamıyla yıkılmıştır. Haliliye Medresesi, inşa tarihi ve diğer mimari özellikleri hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.¹² Medresenin banisi ve hamisi bilinmemektedir.

1.9. Hacı Ağa Medresesi; Bitlis şehir merkezi Aveh Mahallesi yer almaktadır. Günümüzde mevcut olmayan medrese H.1221-M. 1806 yılında inşa edilmiştir.¹³ Medresenin banisi ve hamisi bilinmemektedir.

1.10. Şerefiye-i Cedid Ağa Medresesi; Bitlis şehir merkezi Kızıl Mescit Mahallesi yer almaktadır. Günümüzde mevcut olmayan medrese inşa tarihi ve diğer mimari özellikleri hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.¹⁴ Medresenin banisi ve hamisi bilinmemektedir.

1.11. İhlasiye Medresesi (Gök Meydan); Bitlis şehir merkezinde Gökmeşdan Mahallesi'nde yer alan İhlasiye Medresesi günümüzde sağlam bir durumdadır. Medresenin inşa tarihi hakkında farklı görüşler mevcuttur. Medresenin giriş kapısı üzerinde yer alan kitabeye göre 1589 yılında inşa edildiği bilinmektedir.¹⁵ Ancak kitabedeki bu tarihin onarım tarihi olduğu medresenin 1216 yılında Selçuklular tarafından inşa edildiği görüşleri mevcuttur.¹⁶

1.12. Hatibiye Medresesi; Bitlis şehir merkezinde Zeydan Mahallesi'nde yer alan medresesi günümüzde sağlam bir durumdadır. Medresenin mimari form, mimari özellikleri ve inşa yapım malzeme ve tekniği dikkate alındığında XVI. yüzyılın ilk yarısında inşa edildiği düşünülmektedir.¹⁷ Medresenin banisi ve hamisi bilinmemektedir.

1.13. Yusufiye Medresesi; Bitlis şehir merkezi İnönü Mahallesi'nde yer almaktadır. Medrese, H. 1214-M. 1799 yılında Ağa-i Azban el-Hacı Yusuf Ağa bin el Hac Han Ahmet tarafından inşa edilmiştir.¹⁸ Yusufiye Medresesi, günümüzde sağlam bir konumdadır. Mülkiyeti Bitlis Vakıflar Bölge Müdürlüğüne ait olup günümüzde çeşitli işlevler verilerek kullanılmaktadır.

2. Şerefiye Medresesi

Köklü kültürel birikime sahip olan kadim Bitlis kenti, XX. yüzyılın başlarına kadar yerel kent mimarisini koruyarak gelmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra gelişen sosyal ve kültürel dokunun değişime uğraması, birçok kurum ve kuruluşların işlevinin yitirilmesi sonucunda olumsuz etkilenen yapılardan biride medreselerdir. Sürekli değişen ve gelişen yapı sektörü betonarme yapı malzemesini kullanarak Bitlis kentinin yavaş yavaş özgün dokusunun değişmesine neden olmuştur. Kentteki envanter, tescil çalışmalarının ile koruma amaçlı imar planlarının zamanında hazırlanmayışı, kentteki sokak ve caddelerdeki yeraltı çalışmaları yapılması tarihi dokunun tahip olarak yok olmasına neden olmuştur.

¹¹ Sedar 2000, 209.

¹² Sedar 2000, 209.

¹³ Tekin 2021, 61.

¹⁴ Tekin 2021, 65.

¹⁵ Arık 1971, 47; Sedar 2000, 207.

¹⁶ Koçak 2019, 218, 219.

¹⁷ Sedar 2000, 207,208; Tekin 2020, 58; Öztürk-Bingöl 2013, 255-264.

¹⁸ Tekin 2021, 59.

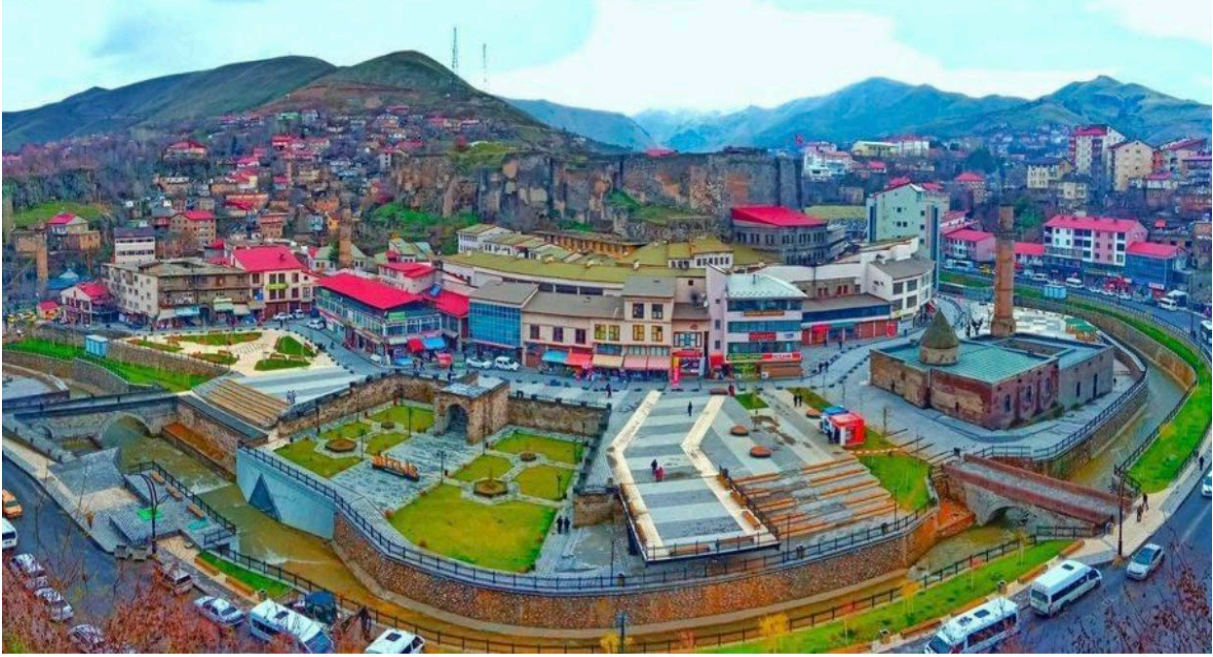
Bitlis şehir merkezinde geçen ve kentin mimari oluşumunda önemli rol oynayan iki çayın üzerinde tüm tarihi taş köprüleri betonarme yeni yapıları ile kapatılmıştır.



Res. 1: Bitlis Şehir İçi Dere Üzeri Betonarme Yapılaşma Genel Görünüşü (Ş. Öztürk, 2000).

1990 yılından itibaren kentte başlayan koruma çalışmaları 2000 yıllardan sonra hızlanarak devam etmiştir. Bu kapsamda başta Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere, Bitlis Valiliği, Bitlis Belediyesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü vb. birçok kurum kültürel tarihi dokuyu korumak amacıyla çalışmaları yapmıştır.

Bu çalışmaların başında şehirlerarası ulaşım yolunun kent dışına çıkartılması, Bitlis kent içerisinde geçen iki çayın üzerindeki tüm muhdes betonarme özel ve kamu kurum binalarının tamamı 2022 yılına kadar yıkılarak temizlenmiştir (Res. 1-2).



Res. 2: Bitlis Şehir İçi Dere Üzeri İslah Çalışmaları Genel Görünüşü (Ş. Öztürk, 2023)

Bitlis şehir merkezinde geçen Bitlis Deresi (Kışla) ile Kömüs (Honur) Çayı'nın üzerindeki tarihi taş köprülerinin çevresindeki tarihi yapıların onarımı ve rekrasyon çalışmaları ilgili kurumlar tarafından yapılmıştır (Res. 1-2).



Şek. 3: Şerefiye Medresesi Genel Görünüşü (Ş. Öztürk, 2020)

Bitlis kentinin içerisinde geçen dereleri üzerindeki tarihi dokuya aykırı betonarme yapılarının yıkılarak temizlenmesi sonucunda ortaya çıkan tarihi dokunun onarılmasına yönelik çalışmalardan biri ise Şerefiye Külliyesi'dir.



Res. 4: Şerefiye Medresesi Genel Görünüşü ve Vaziyet Planı (Ş. Öztürk, 2020)

Şerefiye Medresesi'nin koruma projeleri 2020 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü Restorasyon Ana Bilimdalı tarafından hazırlanmıştır. Medrese onarım çalışmaları ise 2020-22 yılları arasında yapılmıştır.

Şerefiye Külliyesi, Bitlis merkez Muştakbaba Mahallesi'ndeki çarşı meydanında Bitlis Deresi (Kışla) ile Kömüs (Honor) Çayı'nın birleştiği yerin güneybatısında oldukça engebeli bir zemine kurulmuştur. Şerefiye Külliyesi, cami, avlu, medrese, imaret, hazire, arasta, kümbet, taş köprü ve hamam mimari yapılarından oluşmaktadır.

Külliye'nin çekirdeğinde yer alan caminin doğusunda kümbet ve hazire, güneyinde medrese, dükkânlar, arasta, iki taş köprü ve külliye'den ayrı olarak hamam, kuzeyinde avlu, minare ve imaret, doğusunda ise Bitlis Kalesi'nin yalçın kaya kütleleri yer almaktadır. Külliye'nin doğu ve güney bölümleri Bitlis deresi ile sınırlanmıştır. Oldukça büyük bir alanda zemine kurulu külliye topluluğu Kömüs Çay ile tarihi Bitlis Kalesi'nin etekleri arasında bulunur (Res. 3-4).



Res. 5-6: Şerefiye Medresesi Vaziyet Planı (Ş. Öztürk, 2011)

Şerefiye Medresesi, Muştakbaba Mahallesi Ada No: 473, Parsel No: 4, Pafta No: 64'te yer almaktadır. Cami ile medrese arasında yaklaşık 2.30 m dar bir sokak yer almaktadır. Medresenin güneyi sonradan bitişik nizamda iki katlı olarak inşa edilen arasta yapısı, batısı oldukça eğimli doğal yaya sokağı, doğusu ise Kömüs Çayı ile sınırlıdır. Medrese onarımı yapıldıktan sonra günümüzde yöresel Bitlis yemeklerinin yapıldığı restoran olarak kullanılmaktadır (Res. 5-6).

Şerefiye Külliyesi'nin ana girişi taç kapısındaki kitabe ve vakfiyesine göre H. 935-M. 1528 yılında Şerefhanlar ailesinden Emir Şeref Bey tarafından inşa edildiği bilinmektedir (Res. 7-8).¹⁹ Külliye merkezinde yer alan cami, taş köprüler ve hamam dışındaki diğer külliye yapıları farklı amaçlar için kullanmasına rağmen sağlam olarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Şerefiye Külliyesi'nin mülkiyeti Şemseddin Veli Evladının Şerefiye (Şeref Han) Camii ve Medresesi Vakfı aittir. Medrese, Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Bölge Kurulu'nun 01.12.1989 tarih ve 317 sayılı kararı ile "Anıt" niteliğinde kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. Medrese, 2018 yılına kadar ağır ve iş makinelerinin çalıştığı atölye olarak kullanılmıştır.

Yapıya ait esaslı koruma çalışmaları ilk aşaması olan Bitlis Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanarak Van Kültür Varlıklarının Koruma Kurulu'nun 28.06.2012 tarih ve 174 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Medrese onarım çalışmaları 2021 yılında tamamlanmış, yönelik hazırlanan revizyon restorasyon projesi ilgili kurum ve kurul tarafından 29.11.2021 tarih ve 2978 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

¹⁹ Tekin 2020, 168-170; Ulucam 2002, 32; Top 2010, 553-555; Erken 1977, 131-149.



Res. 7-8: Şerefiye Külliyesi Giriş Kapısı Görünüşleri (Ş. Öztürk, 2021)

Onarım çalışmaları 2022 yılında tamamlanan medrese yapısı yöresel lokanta olarak, dükkânlar bölümü ise geleneksel el sanatları imal ve satışının yapıldığı yerler olarak Bitlis kültür ve turizmüne hizmet vermektedir.

2.1. Yapının İncelenmesi

2.1.1. Plan

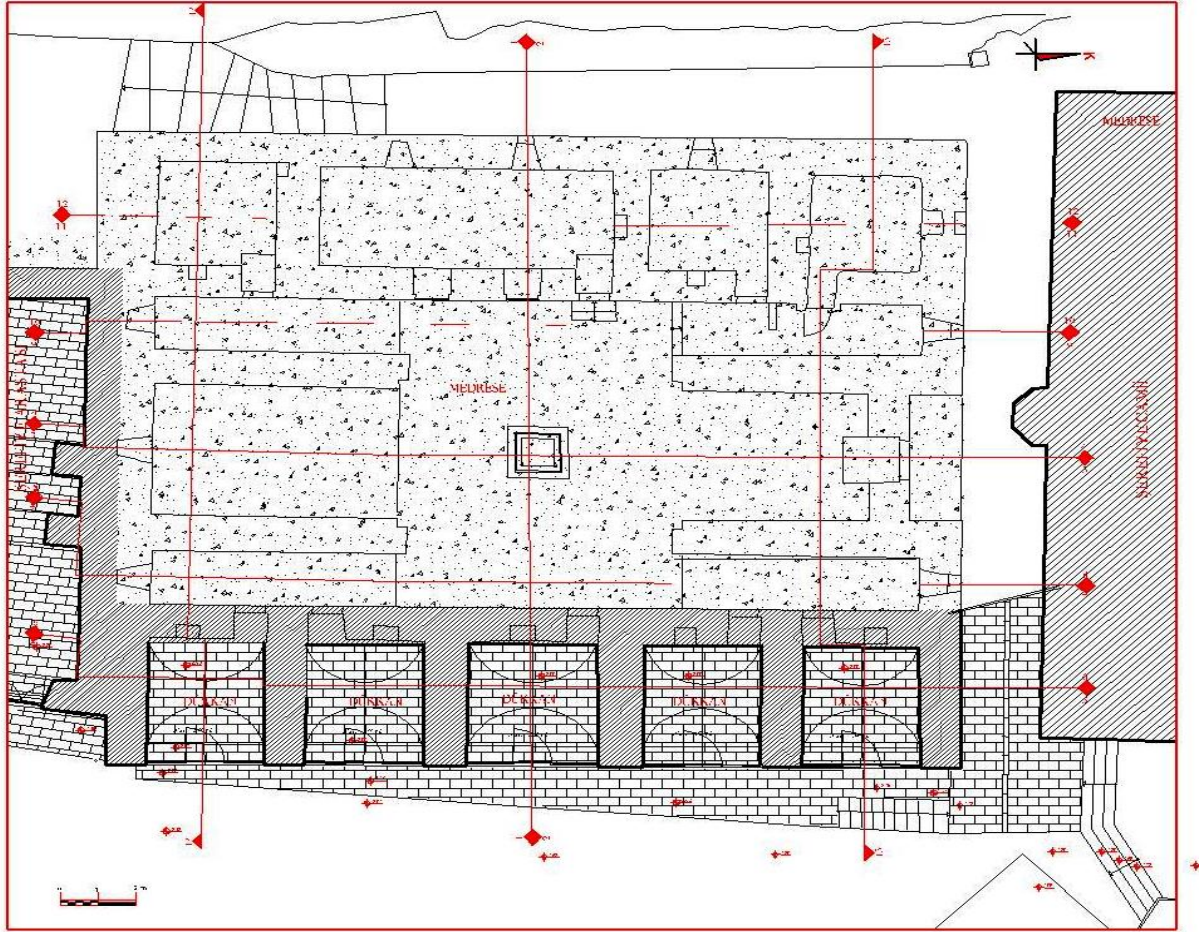
Şerefiye Medresesi, plan tipolojisi olarak dikdörtgen planlı iki katlı ortası açık avlu şeklinde düzenlenmiştir. Medresenin doğu batı istikametindeki kot farkının fazla olması dolayısı ile doğu bölümü bodrum katı yaklaşık 5.00 m derinliğinde boydan boya dükkânlar yerleştirilmiştir. Böylece medresenin zemin kotunun tesviyesi yapılmıştır.



Res. 9: Şerefiye Medresesi ve Cami Kuzey Görünüşü (Ş. Öztürk, 2021)

Doğu cephesinde yer alan dükkânlar yaklaşık 3.15x3.80 m ölçülerinde dikdörtgen planlı doğu batı istikametinde üzeri sivri beşik tonoz kemer ile örtülüdür. Dükkânlara doğudan tek kanatlı kapı yardımıyla girilir (Res. 7-8). Medresenin kuzeydoğu köşesi ile dükkân zemin kotu arasındaki 1.88 m lik kot farkı 11 adet merdiven basamağı yardımı ile inilerek sağlanmaktadır.

Şerefiye Medresesi'ne giriş kuzey beden duvarının ortasında yer alan 1.43x3.94 m ölçülerindeki sivri kemer nişi içerisinde yerleştirilen 1.20 m genişliğindeki çift kanatlı ahşap kapı yardımıyla eyvana girilir. Medrese giriş eyvanı 3.95x5.29 m ölçülerinde dikdörtgen planlı kuzey güney istikametinde üzeri sivri beşik tonuz ile örtülüdür (Res. 9-10).



Res. 10: Şerefiye Medresesi Bodrum Kat Restorasyon Planı (Ş. Öztürk, 2021)

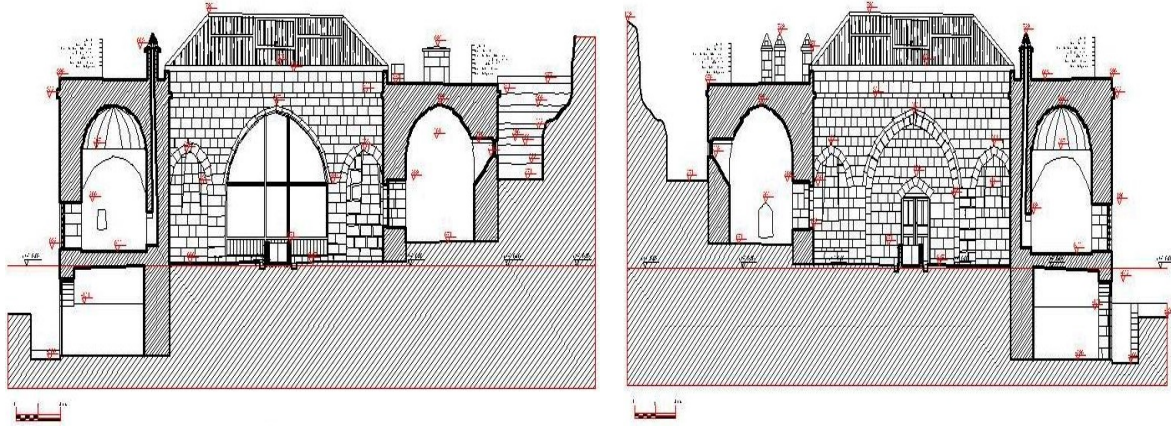
Giriş eyvanının güneyi medresenin açık avlusu ile doğrudan ilişkilidir. Medresenin merkezinde yer alan açık avlu 7.06x9.66 m ölçülerinde dikdörtgen formundadır. Açık avlunun ortasında 1.15x1.15 m ölçülerinde kare planlı bir havuz yer almaktadır. Açık avlunun güneyi giriş eyvanı aksı üzerinde 4.11x6.89 m ölçülerindeki eyvanın güney beden duvarının ortasında yer alan mazgal pencere sonradan medreseye bitişik nizamda inşa edilen arastanın beden duvarı inşası ile kapatılmıştır (Res. 10-16).

Medrese açık avlusunun kuzey ve güney aksında yer alan her iki eyvanın doğu ve batısı eyvan duvarı boyunca yaklaşık 1.70x6.75 m ölçülerinde dikdörtgen planlı dört koridor kuzey güney istikametinde gelişen üzeri sivri beşik tonuz ile örtülüdür. Koridorların kuzey beden duvarının ortasındaki mazgal pencereler açık, güneydeki koridorların pencereleri ise kapatılarak günümüzde niş olarak kullanılmaktadır (Res. 10-12).



Res. 11-12: Şerefiye Medresesi Onarım Öncesi Dükkân İç Görünüşleri (Ş. Öztürk, 2011)

Avlu zemini ile dört koridor zemin arasındaki 0.50 m'lik kot farkı iki merdiven rıhtı ile aşılmıştır (Res. 10). Açık avlunun batı duvarına açılan 0.82 m genişliğindeki ahşap tek kanatlı kapı yardımıyla 3.13x7.92 m ölçülerinde gelişen dikdörtgen planlı mekâna girilir. Bu mekânın üzeri kuzey güney istikametinde devam eden sivri beşik tonoz ile örtülüdür. Bu mekânın batı beden duvarında benzer mimari özelliklerde içten 0.77 m dıştan 0.40 m ölçülerinde iki adet mazgal pencere yer almaktadır. Mekânın kuzey duvarının ortasında 0.70 m genişliğinde 0.34 m derinliğinde bir niş, doğu açık avlu duvarında ise iki adet benzer mimari özellikte 1.00 genişlikte pencere yer almaktadır (Res. 14).



Res. 13-14: Şerefiye Medresesi Restorasyon A-A ve B-B En Kesitleri (Ş. Öztürk, 2021)

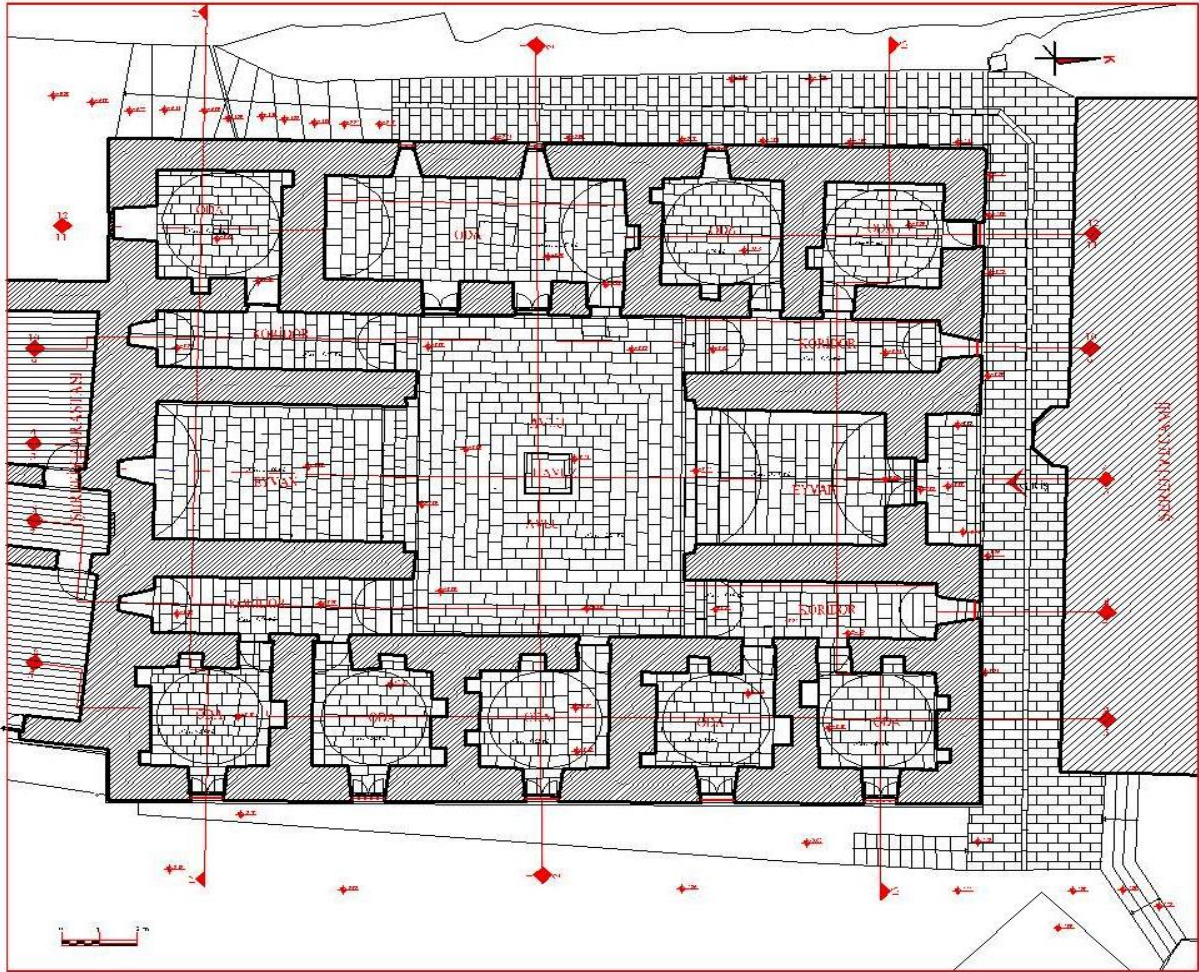
Bu mekânın kuzeyinde yer alan diğer mekâna koridordan 0.80 m genişliğindeki 3.15x3.15 m ölçülerindeki kare planlı mekâna tek kanatlı ahşap kapı ile girilir. Bu mekânın üzeri basık kubbe ile örtülüdür. Mekânın kuzeybatı köşesinde bir niş, batı beden duvarının ortasında bir mazgal pencere ve doğu duvarında ise bir niş bulunur.

Kuzeybatıdaki mekâna kuzeybatı koridordan açılmış 0.75 m genişliğindeki tek kanatlı ahşap kapı yardımıyla 3.10x3.10 m ölçülerindeki kare planlı üzeri basık kubbe ile örtülü mekâna girilir.



Res. 15: Şerefiye Medresesi Onarım Sonrası Doğu Görünüşü (Ş. Öztürk, 2022)

Mekânın güney duvarında bir niş ile kuzey duvarının ortasında ise 0.85 m genişliğinde düz bir pencere yer almaktadır (Res. 10-16). Medresenin batı aksının üzerinde yer alan güneybatı köşesindeki mekâna güneybatı koridoru duvarında açılan 0.77 m genişliğindeki tek kanatlı ahşap kapı yardımıyla 3.20x3.20 m ölçülerindeki kare planlı mekâna girilir. Bu mekânın üzeri kubbe ile örtülüdür. Mekânın kuzeybatı köşesinde ve doğu duvarında birer niş vardır. Mekânın güney beden duvarının ortasında bir adet mazgal pencere yerleştirilmiştir (Res. 16).



Res. 16: Şerefiye Medresesi Zemin Kat Restorasyon Planı (Ş. Öztürk, 2021)

Medresenin doğu beden duvarına paralel aynı aks üzerinde yaklaşık aynı ölçü ve mimari özellikte olan beş ayrı mekâna açık avlu ve kuzeydoğu ve kuzeybatı koridorlarındaki kapılar yardımıyla girilir. Ortadaki mekâna açık avluda 0.75 m genişliğindeki tek kanatlı ahşap kapı yarımıyla 2.95x3.35 m ölçülerindeki yaklaşık kare planlı mekâna girilir. Mekânın batı duvarının ortasında bir, güney duvarında ise iki toplam üç adet niş, doğu duvarının ortasında ise 1.00 m genişliğine pencere yer almaktadır (Res. 16).

2.1.2. Cepheler

Şerefiye Medresesi'nin doğu cephesi yaklaşık 9.00 m yüksekliğinde, 22.95 m uzunluğunda oldukça hareketlidir. Doğü cephesinin bodrum katında aynı yatay aks üzerinde yer alan beş adet benzer mimari özellikteki dükkân girişleri 3.55 m genişliğindedir. Dükkân köşeleri zeminden 1.80 m üzengi seviyesine kadar yükselerek yarıçapı 2.26 m olan sivri kemer ile çevrelenmiştir (Res. 17-18).

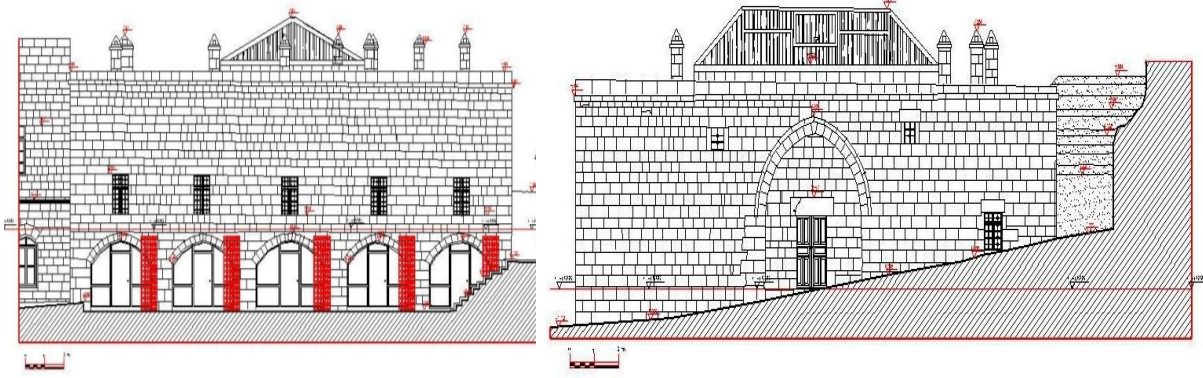
Her dükkân giriş kapısı üzerinde yer alan medrese pencereleri 0.84 m genişliğinde 1.50 m yüksekliğinde aynı yatay aks üzerinde yer almaktadır. Üzeri düz lento ile geçilen pencereler lokma geçmeli metal korkuluklar ile dükkân girişleri 2.75 m yüksekliğinde akordion metal korkuluk ile donatılmıştır (Res. 19-20). Medresenin kuzeydoğu köşesindeki düşey kot farkı 10 adet merdiven basamağı ile geçilmektedir. Yapını doğu beden duvarı zeminden 8.50 m yükselerek 0.10 m dışa taşıntılı tek düz saçak 0.45 m yükselerek düz dama geçiş yapmaktadır (Res. 15-16).



Res. 17-18: Şerefiye Medresesi Onarım Sonrası Doğü ve Kuzey Görünüşleri (Ş. Öztürk 2022)

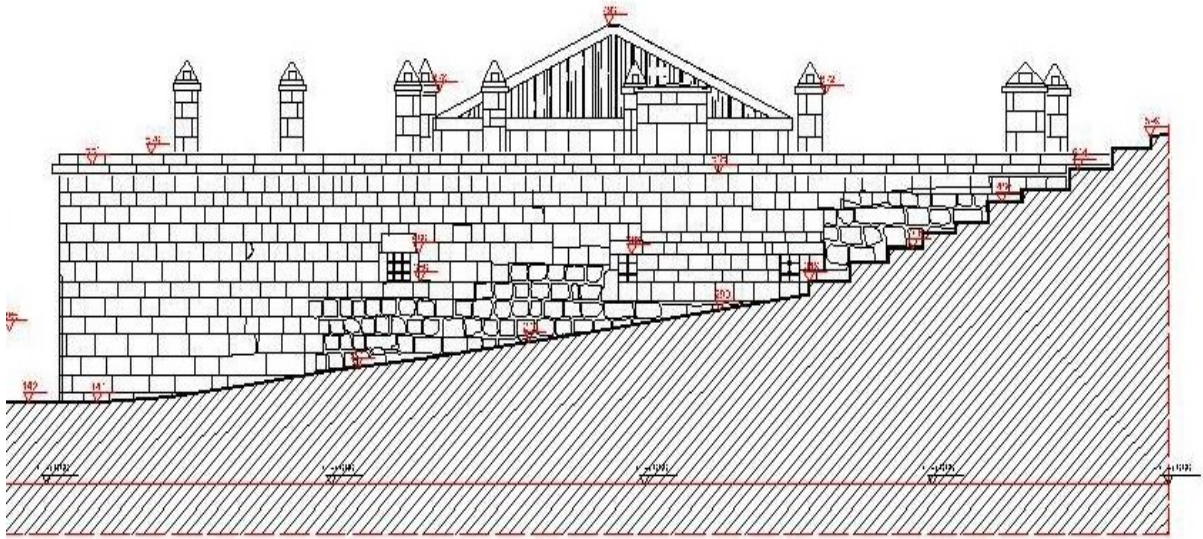
Medresenin kuzey giriş cephesinin doğü ve batı köşeleri arasında yaklaşık 2.44 m kot farkı vardır. Kuzey cephesi 19.75 m uzunluğunda cephenin ortasında yer alan giriş ana kapısı sivri kemer nişi içerisinde yer almaktadır. Kemer nişi zeminden 2.10 m yükselerek kemer üzengi seviyesinde yarıçapı 2.41 m olan sivri kemer nişi içerisinde düz lentolu iki ahşap kanatlı giriş kapısı yer almaktadır. Giriş kemerini her iki yanında simetrik olarak yer alan 0.50 m genişliğinde ve 0.60 m yüksekliğinde metal lokma geçmeli korkuluklu mazgal pencereler yer almaktadır.

Giriş kapısının batı yanında 0.75 m genişliğinde ve 1.05 m yüksekliğinde metal lokma geçmeli korkuluklu dikdörtgen formlu pencere yer almaktadır. Kuzey cephesi zeminden yaklaşık 6.33 m yükselerek 0.10 m dışa taşıntılı tek düz saçak 0.45 m yükselerek düz dama geçiş yapmaktadır. Kuzey cephesinin batı köşesi zeminden 2.25 m yüksekliğe kadar pahlı bir yapıya sahiptir (Res. 20).



Res. 19-20: Şerefiye Medresesi Restorasyon Doğu ve Kuzey Cepheleri (Ş. Öztürk 2021)

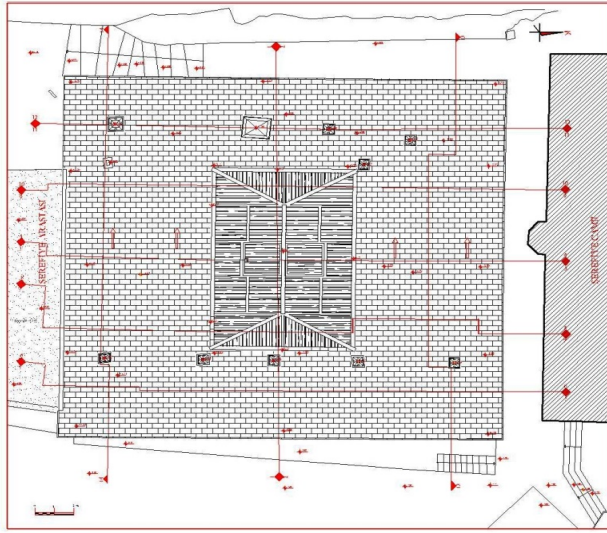
Medresenin batı cephesi oldukça eğimli olup kuzey cephe yüksekliği 4.30 m ile güney köşesi sıfır kotundadır. Patika olarak da kullanılan bu bölüm bir kısmı merdiven basamaklı bir yapıda planlanmıştır. Cephede iki simetrik olarak yer alan 0.40 m genişliğinde ve 0.50 m yüksekliğinde metal lokma geçmeli korkuluklu mazgal pencereler yer almaktadır. Cephede 0.50 m genişliğinde ve 0.50 m yüksekliğinde metal lokma geçmeli korkuluklu kare formlu pencere yer almaktadır (Res. 21).



Res. 21: Şerefiye Medresesi Batı Cephe Restorasyon (Ş. Öztürk, 2021)

2.1.3. Düz Dam Örtü Sistemi

Şerefiye Medresesi, düz dam planı 19.98x22.93 m ölçülerinde dikdörtgen planlı olarak doğu batı istikametinde düzenlenmiştir. Düz damın ortası açık avlu şeklinde planlanmıştır. Medrese işlevlendirme çalışmalarında açık olan avlunun üzeri 7.48x10.07 m ölçülerinde dikdörtgen formunda metal taşıyıcı sistemden oluşan kırma çatı formundan şeffaf cam kaplamalı olarak yeniden tasarlanmıştır (Res. 22).



Res. 22-23: Şerefiye Medresesi Düz Dam Restorasyon Planı ve Aydınlık Feneri Görünüşü (Ş. Öztürk, 2022)

Metal kırma çatı sistemi açık avlu 0.30 m yüksekliğindeki parapet üzerinde yaklaşık 1.80 m. yüksekliğindedir. Kırma metal ve şeffaf cam kaplamalı çatı üzerinde bazı bölümler açılır kapanır şeklinde tasarlanıp özellikle yaz aylarından iç mekânın hava sirkülasyonu sağlanmaktadır (Res. 23).



Res. 24-25: Şerefiye Medresesi Düz Dam ve İç Avlu Görünüşleri (Ş. Öztürk, 2011-22)

Düz damın tamamı doğu yönüne doğru eğimli olup Diyarbakır erkek bazalt taş kaplamalı olarak yonu taş kaplamalı inşa edilmiştir. Düz damın çevresi tek kademeli düz saçak ile çevrelenmiştir. Düz dam üzerinde 11 adet 0.60x0.60 m ölçülerinde kare planlı ve 1.45 m yüksekliğinde şapkmalı bacalar yer almaktadır (Res. 23-25). Şerefiye Medresesi, oldukça yalın bir yapıda inşa edilmiş olup süslemeye yer verilmemiştir.

3. Medrese Onarım Çalışmaları

Şerefiye Medresesi'nin onarım çalışmaları, medresenin mülkiyet sahibi olan Şemseddin Veli Evladı Şerefiye (Şeref Han) Camii ve Medresesi Vakfı, Bitlis Vakıflar Bölge Müdürlüğü, mesleki denetimi mimari proje müellifi ve ilgili yüklenici firmanın teknik

elemanlarının eş güdümlü işbirliği kapsamında 2019-21 yılları arasında yapılarak tamamlanmıştır.



Res. 26: Şerefiye Medresesi Doğu Görünüşü (Ş. Öztürk, 2011)

Yüklenici firma, Şerefiye Medresesi'nin koruma raporu kapsamında, alanında gerekli can, mal güvenliğini ve diğer zaruri önlemleri alarak çalışmaya başlamıştır. Onarımın ilk aşamasında, yapının içerisinde uzun süreden beri kullanılan atölye ağır iş makinelerinin montaj aparatlarının sökülerek çıkartılması ve tüm mekânların temizliği yapılmıştır (Res. 26-28).



Res. 27-28: Şerefiye Medresesi Onarım Görünüşleri (Ş. Öztürk, 2021)

Medresenin tüm dış beden ve iç mekân duvarlarına güvenli çalışma yapabilmek amacıyla ahşap iskele kurulmuştur. Medreseyi oluşturan tüm mekânları beden duvar satırları yakın dönemlerde çimento katkılı yüzeydeki harçlar uzman elemanların denetiminde duvar, tonoz ve kubbelerin raspaları yapılmıştır.

Ortaya çıkan özgün medrese beden taş duvarları, pencere, niş ve soba bacası yuvalarının onarımı ve duvar derz dolgusu restorasyon projesindeki ölçü ve ilkelere bağlı kalınarak onarımı yapılmıştır (Res. 27-30).



Res. 29-30: Şerefiye Medresesi Onarım Görünüşleri (Ş. Öztürk, 2021)

Medresenin kubbe, tonoz taşıyıcı ve örtü sisteminin raspa, temizlik bakım ve onarımı yapıldıktan sonra kireç katkılı harç ile sıvası yeniden yapılmıştır. Medresenin tüm kapı ve pencere ahşap kanat ve kasa doğramaları yenide imal edilmiş, pencere ve kapı metal koruluk ve diğer aksesuarların bakım, onarım yeniden imalatları yapılmıştır (Res. 31-32).



Res. 31-32: Şerefiye Medresesi İç Mekân Onarım Görünüşleri (Ş. Öztürk, 2021)

Medrese açık avlu ve tüm mekânların zemin kaplaması yakın dönemlerde yapılan beton ve özgün olmayan taş kaplamaları sökülerek özgün zemin kotu ve su drene künk ve pöhrenkleri ortaya çıkmıştır. Zemin tesviyesi yapılarak su gider künkleri ve tesisatı döşemesi yeniden yapılarak zemin kaplaması Diyarbakır yonu erkek bazalt taş yardımıyla yeniden yapılmıştır.

İskele kurulan medresenin tüm cephelerini yüzey ve derz temizliği yapılmış, daha sonra tüm cephelerin bakım, onarım ve derz dolguları düzenli bir şekilde yapılarak tamamlanmıştır.



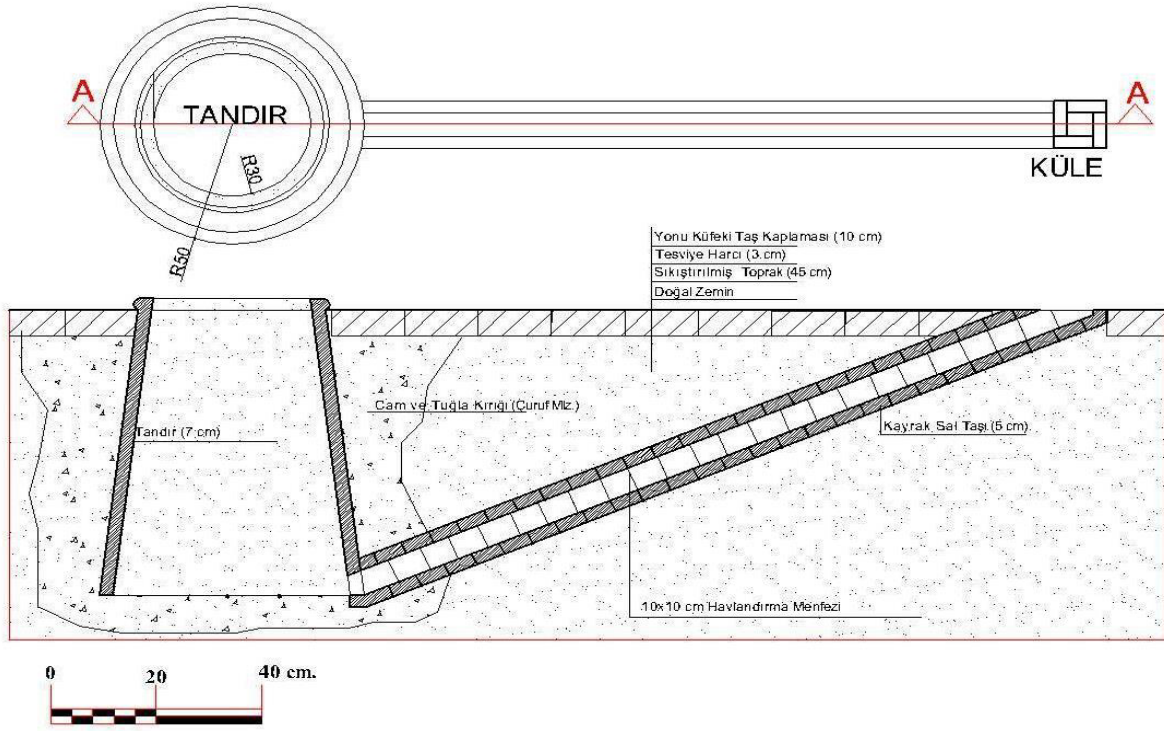
Res. 33-34: Şerefiye Medresesi Onarım Görünüşleri (Ş. Öztürk, 2021)

Medresenin düz dam örtü sistemi farklı dönemlerde beton ve ahşap uygulamaları ile özgün yapısı tamamıyla deforme olmuştur. Aslına uygun olmaya yapılan tüm uygulamalar düzenli bir şekilde söküldükten sonra restorasyon projesindeki malzeme katmanları uygulaması yapılarak su sızmalarını önlemek üzere iki katlı izolasyon membranı kullanılmıştır.



Res. 35-36: Şerefiye Medresesi Düz Dam Onarım Görünüşleri (Ş. Öztürk, 2021)

Düz dam yağmur ve kar sularının tahliyesi için doğuya doğru eğim verilmiştir. Medresenin elektrik ve mekanik tesisat sistemi yeniden onaylı hazırlanan tesisat projesine uygun armatürleri uzman teknik elemanlar denetiminde yapılmıştır (Res. 33-36).



Res. 38: Şerefiye Medresesi Zemin Kat Tandır Detay (Ş. Öztürk, 2022)



Res. 39-40: Şerefiye Medresesi Zemin Kat Tandır Görünüşleri (Ş. Öztürk, 2022)

Medresenin kuzeydoğu köşesindeki 2.87x3.11 m ölçülerinde yaklaşık kare planlı mekân lokanta idari ofis hemen güneyindeki aynı mimari yapıdaki mekân ise mutfak olarak düzenlenmiştir.

Medresenin kuzeybatı köşesindeki 3.10x3.10 m ölçülerindeki kare planlı mekân içerisine gerekli temiz, kirli, pis, soğuk ve sıcak su tesisat ile zorunlu lavabo ve temizlik armatürleri özgün duvar ve zemin kaplamasına zarar vermeden üç lavabo ile üç adet wc yerleştirilmiştir.



Res. 41-42: Şerefiye Medresesi Zemin Kat Kullanım Görünüşleri (Ş. Öztürk, 2022)

Bu mekânın güneyinden aynı ölçülerdeki mekân ise aynı mimari özelliklerde düzenlenen mekan bay ve bayan lavabo ve wc olarak yeniden düzenlenmiştir. Medresenin açık avlu bölümü ve diğer bağımsız mekânlara ahşap doğramalı masa ve sandalye tefriş yapılarak yaklaşık 134 kişiye hizmet amaçlı olarak düzenlenmiştir (Res. 41-46).



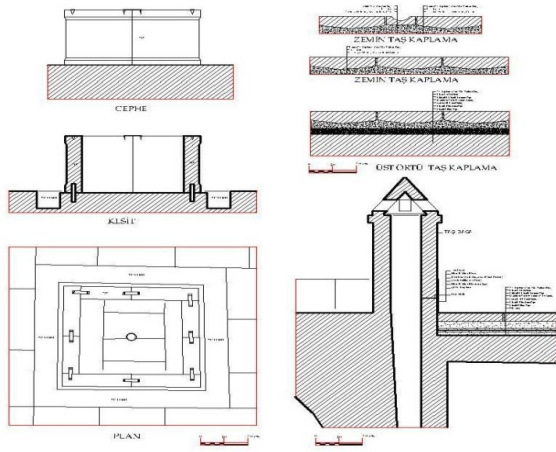
Res. 43-44: Şerefiye Medresesi Zemin Kat Kullanım Görünüşleri (Ş. Öztürk, 2022)



Res. 45-46: Şerefiye Medresesi Zemin Kat Kullanım Görünüşleri (Ş. Öztürk, 2022)

5. Yapım Tekniği ve Malzeme

Şerefiye Medresesi'nin beden ve bölme duvar kalınlığı yaklaşık 1.10 m olup her iki yandan yaklaşık 0.30 m kalınlığında Bitlis küfeki yonu taş, bazalt taş, kaba yonu taş, moloz taş dolgu yığma duvar tekniği ile inşa edilmiştir. Medrese inşasında yonu taş, kaba yonu taş, moloz taş, ahşap ve metal malzeme kullanılmıştır.



Res. 47-48: Şerefiye Medresesi Havuz, Baca, Zemin Kaplaması Detayları ve İç Mekân Görünüşleri (Ş. Öztürk, 2022)

4.1. Bitlis Küfeki Yonu Taş: Medrese ve dükkânlar bölümlerinin beden ve ara bölme duvarları, kemer yapımı, zemin ve düz dam kaplamasında, saçak ve açık avlu havuz kullanılmıştır (Res. 47-48).

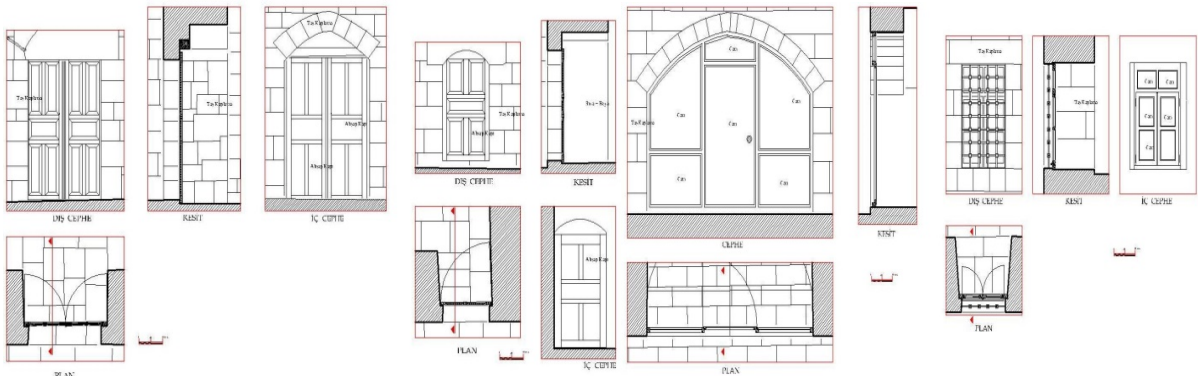
4.2. Bazalt Yonu Taş: Medrese mekanları ve dükkânların zemin kaplamasında dışı bazalt taş kullanılmıştır.

4.3. Kaba Yonu Taş: Medrese ve dükkânlar bölümlerinin kubbe ve tonoz yapımından kaba yonu taşı kullanılmıştır.

4.4. Moloz Taş: Medrese ve dükkânlar bölümlerinin beden duvarlarının iç bölümünün kireç harçlı dolgusunda kullanılmıştır.

4.5. Ahşap Malzeme: Medrese ve dükkânlar bölümlerinin kapı ve pencere kayıt ve kanatlarının doğrama imalatlarında ahşap malzeme kullanılmıştır (Res. 49-52).

4.6. Metal Malzeme: Medrese ve dükkânlar bölümlerinin aksesuar aparatları, pencere korkuluklarında, lokma demir donatılarında ve teçhizatında kullanılmıştır. Medrese açık avlu bölümünün imalatında metal malzeme kullanılmıştır. Medrese ve bodrum kat dükkânlar bölümünün iç ve dış duvar satırları derz dolgulu sıvasız kubbe ve tonoz yapı elemanların ise kireç harcı ile sıvalıdır. Yapı onarım çalışmalarında bağlayıcı malzeme olarak kireç harcı kullanılmıştır.²¹

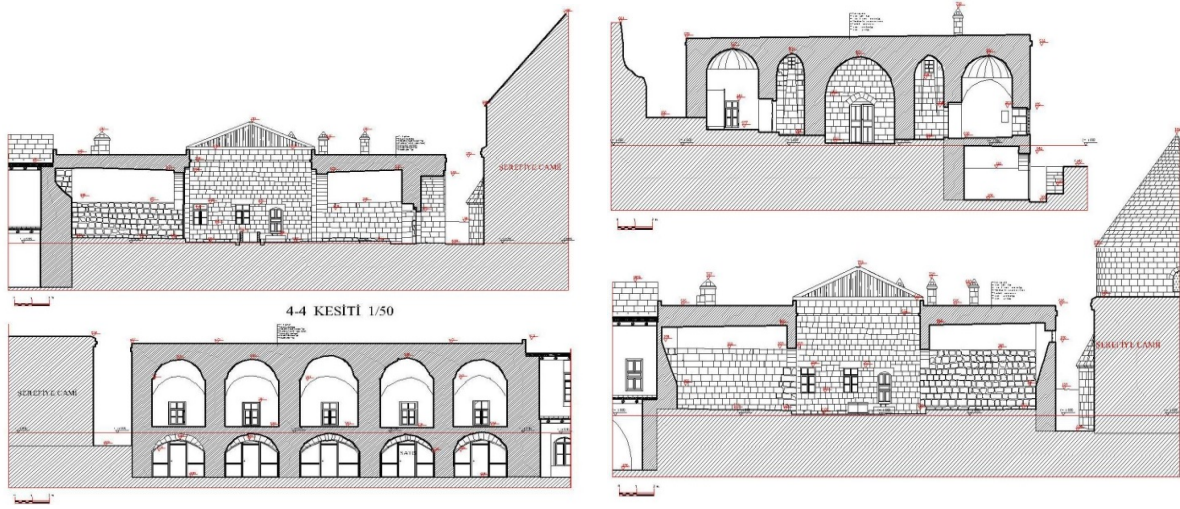


Res. 49-50: Şerefiye Medresesi Kapı Pencere Detayları (Ş. Öztürk, 2021)

Yapıda kullanılan yöresel küfeki taşı Bitlis merkez Herson geleneksel taş ocaklarından temin edilerek, usta ve işçiler tarafından işlenerek yapıda kullanılmıştır (Res. 51-52). Yerel

²¹ Öztürk 2021, 5-40.

Bitlis küfeki taşının mukavemet ve sertliği yapılan deneylerde tek eksenli basınç mukavemeti değeri (Ortalama: 83,93 MPa) olarak tespit edilmiştir.



Res. 51-52: Şerefiye Medresesi Boy Kesitleri (Ş. Öztürk, 2021)

Yerel Bitlis küfeki taşının işlenebilirlik (sertlik) derecesinin Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün kullandığı sertlik derecesi cetveline göre 2.00 olduğu tespit edilmiştir.²²

Onarımda Kullanılan Harç Numunesi Analiz Karışım Oranları;

% 28-30 oranında sönmüş ve bekletilmiş kaymak kireç malzeme.

% 25-27 oranında taş tozu malzeme.

% 40-43 oranında temiz su ile yıkanmış ince dere kumu.

6. Sonuç

Van Gölü Havzası'nda önemli bir yer sahip olan Bitlis ve çevresi anıtsal ve yöresel mimari eserler bakımından adeta henüz tam anlamıyla keşfedilmemiş bir kültür hazinesi gibidir. Mimari açıdan birer tapu niteliğindeki çok farklı uygarlıklara ve değişik inançlara ait her türden mimari eserler bölge ve Anadolu mimarisinde önemli bir yere sahiptir.

Son bir asır içerisinde kadim Bitlis kentindeki çarpık mimari yapılaşmanın sonucunda kentin özgün mimari dokusunu tahrip etmesine rağmen, kültürel yapılar çeşitliliği ve zenginlik bakımından bölgenin önemli kültürel kentlerinden biridir. Doğu ile Güneydoğu bölgeleri arasında adeta bir geçit olan Bitlis'in Osmanlı döneminde Şeref Hanlar tarafından uzun bir süre idare edilmiştir. Bu dönemde Şeref Hanlar tarafından Bitlis merkezde çok sayıda başta dini olmak üzere sivil ve askeri yapılar bina edilmiştir. Bu yapılardan biri ise XVI. yüzyılın ilk çeyreğinde inşa edilen Şerefiye Külliyesi'dir. Külliye'nin önemli bir bölümü olan medrese konum, mimari özellikleri bakımından bölge ve Anadolu Osmanlı dönemi medreseleri içerisinde önemli bir yeri vardır. Şerefiye Medresesi, mimari plan tipolojisi olarak dikdörtgen planlı iki katlı ortası açık avlu şeklinde yöresel Bitlis Küfeki taşı kullanılarak inşa edilmiştir. Bodrum katında dükkânlar, zemin katında ise medrese mekânlarının oluşturduğu yapı, 2018 yılına kadar amacı dışında ağır iş makinalarının içerisinde yer aldığı atölye olarak kullanılması yapının hem mimari yapısına hem de yapısal durumunun olumsuz etkilemiştir.

Şemseddin Veli Evladının Şerefiye (Şeref Han) Camii ve Medresesi Vakfı'nın aldığı karar ile 2018-22 yılları arasında medresenin onarımı tamamlanmıştır. Günümüzde medresenin dükkanlar bölümü geleneksel Bitlis el sanatları yapım ve satış birimi olarak,

²² İstanbul Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi 2023, 1-20; Öztürk 2023, 114-117.

medrese bölümü ise geleneksel yöre yemeklerinin yapıldığı bir restoran olarak hizmet vermektedir. Şerefiye Medresesi, Bitlis kültür ve turizimine önemli kazanımlar sağlamasının dışında geçmiş ile bugün ve gelecek arasında bir kültür köprüsü oluşturduğu kaatindeyim.

Çıkar Çatışması / Conflicts of Interest: Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyaneder. / The author declare no conflict of interest.

Kaynakça

- Arık, O. 1971, Bitlis Yapılarında Selçuklu Rönesans'ı, Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- Erken, S. 1977, Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler, C. II, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Han, Ş. 1971, *Şerefname, C. I*, (M. Emin Bozarıslan, Çev.), Ant Yayınları, İstanbul.
- İstanbul Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Vakıf Kültür Varlıklarını Koruma, Uygulama ve Araştırma Merkezi-KURAM Prof. Dr. Ahmet Refik ERSEN Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarı 2023, Geleneksel Bitlis Küfeki Taşı Sertlis ve İşleyebilirlik Raporu (25.05.2023), Rapor No, 634, 1-7.
- Koçak, Z. 2019, "XVI. Yüzyıl Tapu Tahrir Defterlerine Göre Bitlis Camileri ve Mescitleri", *Vakıflar Dergisi*, S. 51, 73,98. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/756131>.
- Köşklü, Z. 1999, *XVII. ve XVIII. Yüzyıl Osmanlı Medreselerinin Tipolojisi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.
- Reyhanlı, T. 1976, *Osmanlılarda Külliye Mimarisinin Gelişimi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.
- Öztürk, Ş. 2021, *Bitlis Şerfiye Külliyesi (Medrese) Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Raporu*, Van, 5-40.
- Öztürk, Ş. 2022, *Bitlis Şerfiye Külliyesi (Medrese) Restorasyon (Mekân Kullanımı) Raporu*, Van, 1-17.
- Öztürk, Ş. ve Bingöl, Y. 2013, "Hatibiye Medresesi Restorasyonu", *VII. Uluslararası Van Gölü Havzası Sempozyumu, (04-07 Ekim 2011)*, Bursa, 255-264.
- Sedar, M. T. 2013, *Şehr-i Bitlis*, Bitlis Belediyesi Kültür Yay, Bitlis.
- Sedar, M. T. 2000, *Rüyalar Şehri Bitlis*, Bitlis Valiliği Yayınları, Bitlis.
- Sözen, M. 1975, *Türk Mimarisinin Gelişimi ve Mimar Sinan*, Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları, İstanbul.
- Tekin, R. 2021, Vakıf Kayıtları Ekseninde Bitlis'in Kültürel Mirası, Hece Yayınları, İstanbul.
- Tekin, R. 2020, *Bitlis Vakfiye Kayıt Defteri'ne Göre Bitlis Vakıfları*, Yüzüncü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarihi Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van.
- Top, M. 2010, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde. Cilt. 38, s. 553-555. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.

Uluçam, A. 2002, *Ortaçağ ve Sonrasında Van Gölü Çevresi Mimarlığı II-Bitlis*, Türk Tarih Kurum Basımevi, Ankara.